

УДК 633.854.78:631.8:631.52 (477.43+477.85)

**АГРОЕКОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ЯК ЗАСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ
РОДЮЧОСТІ ҐРУНТУ ТА ПІДВИЩЕННЯ УРОЖАЙНОСТІ
ЛІКАРСЬКОЇ СИРОВИНИ**

Паращук В.В., аспірант
Вітровчак Л.А., асистент
e-mail: linda_1996@ukr.net

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

Вступ. Сьогодні людство усвідомило, що значна частина синтетичних сильнодіючих препаратів має небажані небезпечні побічні ефекти, в той час як хімічна природа лікарських рослин дозволяє препаратам на їх основі легко включатися в біохімічні процеси людини та раціонально поєднувати їх між собою та з синтетичними засобами [1, 2]. Науковці сьогодні наводять дані: для заготівлі 6–7,6 тис. т лікарської рослинної сировини в Україні використовують близько 110 видів рослин, із них понад 40 видів введені або вводяться у промислову культуру [3]. Серед відомих і затребуваних лікарських рослин: нагідки лікарські та чорнушка посівна. В різних ґрунтово-кліматичних зонах України розглядалися питання щодо агротехніки вирощування цих культур.

На заході України (Львівська область) також здійснено науковий пошук щодо впливу біологічних факторів на урожайність та якість сировини нагідок лікарських. Науковці доводять, що біостимулятори росту сприяють вірогідному підвищенню морфометричних показників (висоти, кількості квіткових кошиків на рослині та їх діаметра) рослин *S.officinalis* L. Найбільша кількість суцвіть на одній рослині 16,7 од. із середнім діаметром 5,8 см встановлена за внесення Вермимагу [4]. В умовах Західного Лісостепу проводились дослідження з вивчення впливу ширини міжрядь та способів застосування регуляторів росту на формування продуктивності чорнушки посівної. Дослідженнями встановлено, що кращим способом сівби був вузькорядний – з шириною міжрядь 7,5 см, обробка насіння перед сівбою регулятором росту Агроемістим-екстра та обприскування вегетуючих рослин у фазі бутонізації регулятором росту Вермистим Д. Такі заходи дозволили отримати врожайність насіння в межах 18,1–18,8 ц/га [5].

Мета досліджень. Оцінити вплив біологічно активних препаратів на ріст, розвиток рослин та урожайність лікарської сировини нагідок лікарських та чорнушки посівної за вирощування в умовах Західного Лісостепу.

За статистичними даними Б.П. Громовик, нагідки лікарські за популярністю й широтою використання посідають друге місце й поступаються тільки ромашці, випередивши при цьому шавлію лікарську, валеріану лікарську, звіробій звичайний і багато інших відомих лікарських рослин.

Результати досліджень. Обліки, аналізи та спостереження показали, що, регулятори росту на посівах нагідок лікарських сприяли підвищенню урожайності повітряно-сухих суцвіть культури на 0,12–0,26 т/га. Урожайність на варіантах із обприскуванням посівів у фазі бутонізації регуляторами росту: Авангард Стимул та Азотофіт Р підвищилась у порівнянні з контролем

відповідно на 0,2 та 0,26 т/га. Завдяки Азотофіту Р урожайність суцвіть нагідок підвищилась на 15,2%, більшою мірою це відбулось за рахунок властивості препарату прискорювати та подовжувати період цвітіння рослин.

Результати досліджень на чорнушці посівній свідчать, що прибавки урожайності отримано на всіх варіантах досліду, перевищення контролів знаходилось в межах 0,06-0,22 т/га. Встановлено, що регулятор росту Регоплант кращий ефект забезпечив при обробці насіння, а препарати Вермистим Д та Вітазим – при обприскуванні посівів у фазі бутонізації вегетуючих рослин. Кращими для чорнушки посівної виявились варіанти з передпосівною обробкою насіння препаратом Регоплант та обприскуванням посівів препаратом Вермистим Д, урожайність на цих варіантах складала, відповідно, 1,53 та 1,54 т/га, що перевищувало контроль на 0,21 т/га (13,7%) та 0,22 т/га (14,3%).

Висновки. За вирощування таких лікарських рослин, як нагідки лікарські і чорнушка посівна в умовах Західного Лісостепу доцільно використовувати регулятори росту рослин як для передпосівної обробки насіння, так і для обприскування вегетуючих рослин. Встановлено, що максимальна урожайність повітряно-сухих суцвіть нагідок лікарських була на варіантах із обприскуванням посівів регуляторами росту Авангард Стимул та Азотофіт Р, яка підвищилась порівняно з контролем на 0,2 та 0,26 т/га відповідно. Кращими для чорнушки посівної виявились варіанти передпосівної обробки насіння препаратом Регоплант та обприскування посівів препаратом Вермистим Д, урожайність на цих варіантах складала 1,53 та 1,54 т/га, що перевищувало контроль на 0,21 т/га та 0,22 т/га.

Література

1. Мірзоева Т.В. Особливості вітчизняного ринку лікарських рослин в умовах сьогодення. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 209–212.
2. Мірзоева Т.В. Стратегії виробників продукції лікарського рослинництва в умовах сьогодення. *Стратегія економічного розвитку України: теоретичні засади та механізми реалізації*: у 3-х ч. Ніжин: Лисенко М. М., 2016. Ч. 2. 418 с.
3. Никитюк Ю.А., Сологуб Ю.О. Концептуальні засади розвитку сучасного ринку лікарської рослинної сировини в Україні. *Економіка та держава*. 2016. № 11. С. 54–57.
4. Lupak O.M. Biochemical indices of prooxidant-antioxidant processes in *Calendula officinalis* L., grown under the influence of growth biostimulants. *Scientific Journal of Polonia University*. 2019. Vol. 34. No. 3. P. 113–119.
5. Хоміна В.Я. Застосування біогенних чинників під час вирощування чорнушки посівної. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Агронімія. Львів, 2012. №16. С.321–326.